

Sosyal Bilimler
EKEV AKADEMİ
dergisi

Makalenin geliş tarihi: 04.12.2024
1.Hakem Rapor Tarihi: 06.04.2025
2.Hakem Rapor Tarihi: 17.04.2025
Yayına Kabul Tarihi: 08.10.2025

eISSN:2148-0710 - pISSN:1301-6229

TÜRKİYE CEZA İNFAZ KURUMLARINDA EĞİTİM DENETİMİ (YAPISI VE YASAL DAYANAKLARI)

Cevdet TEKİN*

Öz

Bu araştırmanın amacı, Türkiye Ceza İnfaz Kurumlarında uygulanan eğitim denetiminin yapısını ve yasal dayanaklarını belirlemek ve konuyla ilgili öneriler geliştirmektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veriler, doküman analizi tekniğiyle toplanmış ve betimsel yöntemle çözümlenmiştir. Araştırmada, Adalet Bakanlığı teftiş/denetim mevzuatında, teftiş/denetim kurulları arasında tam bir koordinasyonun öngörülmediği, kontrolörler kurullarının taşra teşkilatlarının kurulmasına ilişkin düzenlemelerin bulunmadığı, farklı birçok kurum ve birimin denetlenmesinin emredildiği belirlenmiştir. Ayrıca mevzuatta bazı ifadelerin yoruma açık ve netlikten uzak olduğu; denetim personelinin çoğunluğunun öğretmenlik dışı alan mezunu olduğu; bu personel için eğitim alanında çalışma şartı aranmadığı; adaylık ve hizmet içi eğitim süreçlerinde ceza infaz kurumlarındaki eğitim etkinliklerinin denetimine ilişkin bilgiye yer verilmediği belirlenmiştir. Mevcut düzenlemenin, eğitim mevzuatında belirtilen tüm eğitim etkinliklerini kapsamadığı, güncel olmadığı, rehberlik işlevini içermediği, bağımsızlık ölçütlerini tam olarak karşılamadığı ve denetimlerin sıklık ve standart açısından birlik sağlamadığı da saptanmıştır. Sonuç olarak, Adalet Bakanlığı teftiş/denetim mevzuatının teorik etkililik açısından yetersiz olduğu; bu bağlamda mevcut mevzuatın iyileştirilmesi gerektiği ortaya konulmuştur. Literatürde benzer bir çalışmaya rastlanmaması, araştırmanın literatüre öncül bir katkı sunacağına işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim faaliyetleri, Denetim, Ceza infaz kurumları eğitim denetimi.

Education Supervision in Turkish Penal Institutions (Structure and Legal Basis)

Abstract

The aim of this research is to determine the structure and legal basis of educational supervision implemented in Turkish penal institutions and to develop suggestions on the subject. In the study, qualitative research method was used. The data was collected using the document analysis technique and analyzed using the descriptive method. In the study, it was determined that the supervision regulations of the Ministry of Justice did not envisage full coordination among the supervisory boards, that there were no provisions regarding the establishment of provincial organizations for the boards of controllers, and that numerous different institutions and units were mandated to be supervised. In addition, it was found that some provisions in the legislation were ambiguous and lacked clarity; that the majority of the supervision personnel were graduates of fields other than teaching; that no requirement for professional experience in the field of education was stipulated for such personnel; and that the probation and in-service training processes did not include information concerning the supervision of educational activities in penal institutions. Furthermore, the current regulations were found not to cover all educational activities prescribed by the education legislation, to be outdated, not to incorporate a guidance function, not to fully meet the criteria of independence, and not to ensure uniformity in terms of the frequency and standards of supervision. In conclusion, it has been revealed that the supervision legislation of the Ministry of Justice is insufficient in terms of theoretical effectiveness; in this context, it has been revealed that the current legislation needs to be improved. The absence of similar studies in the literature indicates that this research will provide an initial contribution to the field.

Keywords: Educational activities, Supervision, Educational supervision of penal institutions.

* Dr. Öğr. Üyesi, Ardahan Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri, cevdettekin@ardahan.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-2802-1829>

1. Giriş

Tarihsel süreçte ceza infaz kurumları, zindan, dam, mahbes, sığın, kodes, imamevi, cezaevi, tutukevi gibi isimlerle anılmıştır. Ceza infaz kurumları için kullanılan kavramlardan biri de hapishane veya kısaca hapistir. Arapça bir kelime olan hapis, “*habese*” fiilinin mastarıdır. Bu kelime sözlük olarak, “*bir şahsı, bir canlıyı veya eşyayı bir yere kapatmak, bir süre alıkoymak*” ve “*sanık veya suçluyu belli bir mekânda cebren alıkoyarak şahsî hürriyetini kısıtlamak*” (Bardakoğlu, 1997, s. 54) anlamına gelmektedir. Terim olarak ceza infaz kurumları ise; “*Hükümlü ve tutukluların, hürriyeti bağlayıcı cezalardan beklenen amaçlar doğrultusunda barındırıldıkları, belirli güvenlik kriterleri bulunan ve bu kriterler çerçevesinde, iâşe, sağlık, eğitim, iyileştirme, spor ve çalışma hizmetlerinin sunulduğu, ayrı idari örgütlenmesi ve personeli olan kamu kurumlarıdır*” (Sağlam, 2003, s.34).

Türkiye’de Ceza İnfaz Kurumları farklı ölçütlere göre sınıflandırılmaktadır. Yürütülen infaz rejimine göre kurumlar kapalı ve açık; yaş ve cinsiyet durumlarına göre ise erkek, kadın ve çocuk olarak ayrılmaktadır. Ayrıca hükümlülük ve tutukluluk durumlarına göre hükümevi ve tutukevi, görevli personel durumuna göre teşkilatı tam olan ve olmayan, mimari özelliklerine göre tip proje üzerine inşa edilen ve edilmeyen kurumlar; güvenlik düzeylerine göre ise yüksek, normal ve az güvenli kurumlar şeklinde kategorize edilmektedir (Sağlam, 2003, s. 49-50).

Türkiye’de 01.07.2024 tarihi itibarıyla Adalet Bakanlığına bağlı toplam 403 ceza infaz kurumu bulunmaktadır. Bunların 272’si kapalı, 99’u müstakil açık, 11’i kadın kapalı ve 8’i kadın açık ceza infaz kurumudur. Çocuk ceza infaz kurumlarının sayısı ise 13’tür. Bunların 4’ü çocuk eğitimevi, 9’u ise çocuk ve gençlik kapalı ceza infaz kurumudur. Hâlihazırda tüm ceza infaz kurumlarının kapasitesi 295.328, mevcudu ise 342.526’dır (Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü [CTEGM], 2024).

Ceza infaz kurumlarının amacı, belirli bir müddet özgürlükleri kısıtlanan bu kitleyi, insanî ve elverişli şartlar altında yaşatmak, kontrol altında tutmak, maddi ve manevi olarak kaldırmak (RG, 2020a), yeniden topluma kazandırmak (RG, 2004a) ve suça karşı dirençli hale getirerek mükerrer suçtan korumaktır. Ceza infaz kurumlarında barındırılan hükümlü ve tutuklu kitlesini yeniden topluma kazandırmak için onlara barınma, iâşe, sağlık, spor, sosyal ve kültürel faaliyetler gibi birçok infaz hizmeti sunulmaktadır. Bu hizmetlerden biri, belki de en önemlisi eğitim ve öğretimdir.

Adalet Bakanı tarafından 08.05.2024 tarihi itibarıyla ceza infaz kurumlarında kalan öğrenci sayısının 65.986 kişi olduğu açıklanmıştır (Milliyet Gazetesi [MG], 2024). Bu yönüyle Bakanlıklar arasında Millî Eğitim Bakanlığından sonra en büyük öğrenci kitlesi Adalet Bakanlığı bünyesinde yer almaktadır (Ertosun, 2003, s.4). Adalet Bakanlığı tarafından ceza infaz kurumlarında barındırılan hükümlü ve tutuklulara yönelik hem örgün hem yaygın hem çocuk hem de yetişkin eğitimi programları uygulanmaktadır (Resmî Gazete [RG], 2020b; TEGM, 2007). Bu programlar, “*temel eğitim, ortaöğretim, yükseköğretim, iş ve meslek eğitimi, din eğitimi ve manevi rehberlik, beden eğitimi, kütüphane ve psiko-sosyal hizmet*” gibi alanlardan oluşmaktadır (RG, 2004a; RG, 2020a). Söz konusu programlar, ceza infaz kurumlarındaki eğitim ve öğretim servisleri tarafından yürütülmektedir (RG, 2021; RG, 2020a). Ceza infaz kurumlarındaki eğitim ve öğretim servisleri; eğitim ve öğretim hizmetleri, kültürel faaliyetler, kütüphane ve kitaplık faaliyetleri ile din eğitimi ve manevi rehberlik faaliyetlerinin yürütüldüğü servisler şeklinde tanımlanmış olup (RG, 2021) öğretmen, kütüphaneci (RG, 2020a) ve eğitim uzmanından oluşmaktadır (RG, 2020a; RG, 2021).

Adalet Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatında 01.07.2024 tarihi itibarıyla toplam 1067 öğretmen ve 1 eğitim uzmanı çalışmaktadır (CTEGM, 2024). Kütüphaneci kadrosu ise henüz tahsis edilmemiştir (CTEGM, 2024). Bu nedenle kütüphanecilerin görevleri de öğretmenler tarafından yerine getirilmektedir (RG, 2020a).

Eğitim ve öğretim servislerinin kuruluş amacı, *“hükümlü ve tutukluların doğru davranış, tutum ve alışkanlıkları benimseyerek, yeniden suç işlemelerini önleyecek ahlâkî değerler kazanmalarını sağlamak, kurum hayatını normal hayata yakınlaştırarak, bu kişilerin salıverilmelerinden sonra topluma uyumlarını kolaylaştırmak ve dış olaylara, tahriklere karşı sabırlı, dayanıklı ve soğukkanlı hâle getirmektir”* (CTEGM, 2007). Kısacası, hükümlüleri sosyalleştirmektir (RG, 2004a). Sosyalleştirmenin en önemli aracı ise eğitim ve öğretimdir (Turgut, 1986, s. 200). Ceza infaz kurumlarında eğitim ve öğretim aracılığıyla yeterince sosyalleşmenin sağlanıp sağlanmadığı, ancak değerlendirmeye öğrenilebilir. Değerlendirmenin yollardan biri ise denetimdir (Köklü, 1996, s.259). Bu yolla değerlendirme, bütün sistemlerin ayrılmaz bir bileşenidir (Taymaz, 1977, s. 245).

Sözlük olarak *“denetim”* kelimesi *“denetleme”* anlamına gelir. *“Denetleme”* kelimesi ise *“denetlemek işi”* (TDK, 2011, s. 624), *“denetlemek fiili”* (Şemsettin Sami, 1985, s. 251); *“Bir işin yolunca yapılıp yapılmadığına bakma işi”* (Püsküllüoğlu, 1985, s. 204) anlamlarına gelmektedir. Sözlük olarak denetim kelimesine, *“...Geçerli yasa, tüzük, yönetmelik ve genelgeler merkezinde eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yerine getirilip getirilmediğinin incelenmesi, yoklanması ve soruşturulması işi...”* (Oğuzkan, 1981, s. 47) anlamı da verilmektedir.

“Eğitim denetimi, eğitim kurum ve kuruluşların amaçlarının gerçekleşme derecesini saptama, daha iyi sonuçlar elde edebilmek için önlem alma ve süreci geliştirme çabalarının toplamı olarak tanımlanabilir” (Toprakçı & Kadı, 2014, s. 5). Buna göre denetimin; durumu belirleme, değerlendirme, düzeltme ve geliştirme öğelerinden oluştuğu söylenebilir. Yine eğitim denetimi, sorunları yerinde tespit etmek, çözüm önerileri geliştirmek, başarısızlık konusunda muhatapları uyarmak, eksikleri gidermek ve başarıyı artırmak için rehberlik yapmak, ileride oluşması olası sorunları sezinleyerek önleyici önlemler almak ve üst makamlara rapor etmek şeklinde de tanımlanabilir. Eğitim denetiminin amacı, kişinin gelişimini ve böylece öğrenmenin, başka bir deyişle öğretme-öğrenme sürecinin gelişimini sağlamaktır.

Eğitim denetimi, *“her ülkenin kendi sosyal-kültürel yapısı ve tarihsel koşullarına göre farklılık gösterebilir...”* (Tezcan, 2021, s. 106). Hatta aynı ülke içinde bile yapısına göre kamu-özel sektör veya bakanlıklar arasında farklılıklar olabilir. Ancak belirlenen hedeflere ulaşılması için eğitim denetiminin etkin çözümler üretmesi; ilgili ülkenin, bakanlığın ve/ya sektörün ihtiyaç ve beklentilerine cevap vermesi şarttır. Aksi takdirde hedefler tam olarak gerçekleşmez (Altunay & Özer, 2021, s. 8).

Türkiye’de ilk eğitim denetimi, Tanzimat Döneminde yapılmıştır (Buluç, 1997, s. 28; Öz, 2003, s. 3). O günden günümüze çeşitli eğitim denetimi sistemleri kurulmuştur (Su, 1974, ss. 17-40). Türkiye’de eğitim denetimi denilince akla daha çok Millî Eğitim Bakanlığı gelmektedir. Zira 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nun 17/2, 56 ve 58. maddelerine göre Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin resmî-özel tüm kurumlarının eğitime ilişkin etkinliklerinin denetim yetkisi Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Ancak Türkiye Ceza İnfaz Kurumlarında barındırılan hükümlü ve tutuklulara yönelik yürütülen eğitim etkinliklerinin denetimi Adalet Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Söz konusu denetim, Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu, Kontrolörler Kurulu ile Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları aracılığıyla gerçekleştirilmektedir (RG, 1984; RG, 1988; RG, 1997; R.G, 2001a; RG, 2001b; RG, 2007a). Bu durumun önemli bir sorun olduğu söylenebilir.

Bu araştırmada, Adalet Bakanlığına bağlı kurumlar olan ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutuklulara yönelik sürdürülen eğitim faaliyetlerinin denetimi ele alınmıştır. Millî Eğitim Bakanlığının eğitim denetimi sistemine ilişkin literatürde birçok çalışma bulunmaktadır (Aydın, 2016; Başaran, 2014; Çetin & Konan, 2024; Oktar, 2010; Öz, 2003; Sağlamer, 1960; Taymaz, 1982). Ancak literatürde, Adalet Bakanlığı eğitim denetimini doğrudan ele alan bağımsız bir çalışma bulunmamaktadır. Bu durum, araştırmamızın alana temel teşkil etme potansiyelini ortaya koymaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Türk eğitim denetimi sistemi açısından farklı bir örnek oluşturan ve neredeyse hiç bilinmeyen ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutuklulara yönelik sürdürülen eğitim faaliyetlerinin denetimini yasal dayanaklarıyla ortaya koymak, konuya ilişkin öneriler geliştirmek ve literatüre katkı sağlamaktır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- Ceza infaz kurumlarında eğitim denetimi kurulları arasında koordinasyon var mıdır?
- Eğitim denetimi yapan Adalet Bakanlığı personelinin profilleri nasıldır?
- Eğitim denetimi mevzuatının kapsamı nedir?
- Eğitim mevzuatı ne ölçüde günceldir?
- Eğitim denetimi yapan kurullar görevlerinde yeterince bağımsız mıdır?
- Eğitim denetimi hangi sıklıkta yapılmaktadır?

2. Yöntem

Bu nitel araştırmada veriler doküman incelemesi tekniğiyle toplanmıştır. Bu teknikle veriler, araştırmada ele alınan konuya ilişkin olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analiziyle elde edilir (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 189). Bu teknik; mevzuat, kitap, rapor, arşiv dosyası, video, ses kaydı ve fotoğraflar gibi özgün dokümanlara dayanarak ve sistemli analizler yaparak verilere ulaşmayı esas alır. Bu süreç, “...belli bir amaca dönük olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme...” (Karasar, 2018, s. 229) basamaklarından oluşur. Bu basamaklar, dokümanları belirleme, verilere ulaşma, verilerin özgünlüğünü kontrol etme ve verileri anlama, verileri analiz etme ve kullanma (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 194) şeklinde ifade edilebilir.

2.1. Araştırmanın Süreci

Araştırmaya literatür taramasıyla işe başlanmış, ancak literatürde konuyla ilgili herhangi bir çalışmanın olmadığı görülmüştür. Bunun üzerine Adalet Bakanlığı mevzuatı taranmaya başlanmıştır. Araştırmacı, Adalet Bakanlığına bağlı farklı tip ceza infaz kurumlarının eğitim ve öğretim servislerinde 24 yılı aşkın süre görev yaptığından ceza infaz kurumlarında yürütülen denetim mevzuatına hâkimdir. Ayrıca görev süresi boyunca birçok kez denetime tabi tutulması, araştırmacıya konuya ilişkin önemli bir tecrübe kazandırmıştır. Bununla birlikte olası eksikliklerin önüne geçmek amacıyla iki ceza infaz kurumu öğretmeniyle yüz yüze, Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanıyla da telefon aracılığıyla görüşülerek konuya ilişkin tüm belgelerin elde edildiği teyit edilmiştir.

2.2. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Analizi

Konuya ilişkin başka bir araştırma bulunmadığından çalışmamız, Adalet Bakanlığı eğitim denetimine ilişkin mevzuatla sınırlıdır. Bu nedenle Adalet Bakanlığı mevzuatı detaylı bir şekilde taranmış ve denetime ilişkin birimler ve bölümler tespit edilmiştir. Söz konusu birim ve bölümlerden elde edilen veriler, ana tema ve alt başlıklara göre tasnif edilmiş ve analiz edilmiştir. Böylece araştırmanın teorik çerçevesi oluşturulmuştur. Oluşturulan kavram ve kategorilerden hareketle bulgulara ulaşılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde, araştırma sonucunda ulaşılan veriler, mümkün mertebe orijinal yapısına sadık kalınarak ele alınır.

Çalışmamızın sınırlılığını oluşturan ve diğer birçok alanla birlikte eğitimi denetimi alanını da içeren Adalet Bakanlığı teftiş/denetim mevzuatı, aşağıda Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1*Adalet Bakanlığı Teftiş/Denetim Mevzuatı*

Tarih	Sayı/No	Mevzuat
29.04.1984	18365/2992	Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun
02.02.1988	88/12580	Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü
24.01.2007	26413	Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği
01.11.1997	23157	Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Kontrolörleri Yönetmeliği
14.06.2001	24439/4681	Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanunu
07.08.2001	24486	Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Yönetmeliği

Tablo 1’de görüldüğü üzere, Adalet Bakanlığı teftiş/denetim mevzuatı; 1984–2007 yılları arasında çıkarılan çeşitli kanun, tüzük ve yönetmeliklerden oluşmaktadır.

2.3. Araştırma Etiği

Araştırmada Adalet Bakanlığının ceza infaz kurumlarına ilişkin eğitim denetimi ele alınmıştır. Araştırmaya ilişkin dokümanlar/mevzuat Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü ve Resmî Gazete’nin WEB sayfalarında yer almakta olup tüm kullanıcıların erişimine açıktır. Bu nedenle araştırma, etik kurul onayı gerektirmemektedir. Araştırmada kaynak kullanımında, dokümanların işlenmesinde ve bulguların paylaşılmasında etik ilkelere riayet edilmiştir.

3. Bulgular

Bu bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda doküman incelemesi tekniğiyle elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bu bulgular; teftiş/denetim kurulları, teftiş/denetim personelinin profili, teftiş/denetim mevzuatının kapsamı, güncelliği, kurulların bağımsızlık düzeyi ve mevzuatta öngörülen denetim sıklığı başlıkları altında toplanmıştır.

3.1. Teftiş/Denetim Kurullarına İlişkin Bulgular

Bu başlık altında ceza infaz kurumlarındaki eğitim faaliyetlerini denetleyen kurulların, çalışma merkezleri, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bu kapsamda 29.03.1984 tarihli, 18365 sayılı ve 2992 nolu Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun’un 14/a maddesi teftiş/denetime yetkili birimi; 15/c maddesi ise kapalı ve açık cezaevleri ile tutukevleri ve çocuk ıslahevlerinin denetleme ve inceleme işlemlerini düzenlemektedir.

... Denetim Birimleri:

Madde 14 – (Değişik: 8/6/1984-KHK 204/1 md.; aynen kabul: 16/10/1984-3057/1 md.)

a) “Teftiş Kurulu Başkanlığı”,

...

Madde 15- (Değişik: 10/9/1993-KHK-524/15 md.; İptal: Ana. Mah.nin 6/10/1993 tarih ve E.1993/36, K.1993/35 sayılı Kararı ile.; Yeniden düzenleme: 18/5/1994-KHK-529/15 md.; İptal: Ana. Mah.nin 8/7/1994 tarih ve E.1994/55, K.1994/50 sayılı Kararı ile.; Yeniden düzenleme: 6/8/1997-4301/12 md.)

...

c- “...kapalı ve açık cezaevleri ile tutukevleri ve çocuk ıslahevlerini... denetlemek ve işlemlerini incelemek...”

Adalet Bakanlığının diğer bir denetim biriminin kontrolörler kurulu olduğu 2992 nolu ve 18365 sayılı Kanunun 36. maddesinden anlaşılmaktadır.

Kontrolörler:

Madde 36- (Değişik: 6/8/1997- 4301/14 md.) “Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin yönetimine dair tüm işlem ve uygulamalar ile işyurtlarının denetimiyle görevlendirilmek üzere Genel Müdürlükte kontrolörler istihdam edilebilir...”

Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurullarının denetim birimi olduğuna ilişkin yasal temel ise, 21. 06. 2001 tarih, 24439 sayılı ve 4681 nolu Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanunu ile atılmıştır.

İzleme kurullarının kuruluşu

Madde 2- “Bulunduğu yargı çevresinde ceza infaz kurumu veya tutukevi olan her adli yargı adalet komisyonunca bir izleme kurulu kurulur.”

18365 sayılı ve 2992 nolu Kanun’un 15/c ve 36. maddeleriyle Teftiş Kurulu Başkanlığı ve Kontrolörler Kurulu Başkanlığının diğer birçok kurumla birlikte ceza infaz kurumlarının da teftiş edilmesinin/denetlenmesinin kanunî alt yapısı oluşturulmuştur. 24439 sayılı ve 4681 nolu Kanun ile de Ceza İnfaz Kurumları İzleme Kurullarının kanuni zemini oluşturulmuştur.

Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı ile Kontrolörler Kurulunun çalışma merkezleri, 88/12580 sayılı Teftiş Kurulu Tüzüğü’nün 5, 26413 sayılı Teftiş Kurulu Yönetmeliğinin 6 ve Adalet Bakanlığı Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri Kontrolörleri Yönetmeliğinin 37. maddelerinde Ankara olduğu belirtilmiştir.

Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurullarının çalışma merkezleri ise 14.06.2001 gün ve 24439/4681 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanununun 2 ve 07.08.2001 gün ve 24486 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Yönetmeliğinin 4. maddelerinde aynı ifadelerle açıklanmıştır:

“Bulunduğu yargı çevresinde ceza infaz kurumu veya tutukevi olan her adli yargı adalet komisyonunca bir izleme kurulu kurulur.”

88/12580 sayılı Teftiş Kurulu Tüzüğü, 26413 sayılı Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu ve Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri Kontrolörleri yönetmeliklerine göre teftiş/denetim kurullarının çalışma/oturma merkezi Ankara’dır. Mevzuata göre Teftiş Kurulu Başkanlığı taşrada da çalışma merkezleri ve bunlara bağlı bürolar oluşturabilmekte iken Kontrolörler Kurulu oluşturamamaktadır. Adalet Bakanlığı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurullarının ise sadece taşra teşkilatları bulunmaktadır.

Adalet Bakanlığı teftiş/denetim kurullarının görev ve yetkileri 88/12580 sayılı Teftiş Kurulu Tüzüğü’nün 6/C maddesinde “...Ceza ve tevkifleriyle ıslah kurumlarını ve işyurtlarını...teftiş etmek ve denetlemek, işlemlerini incelemek, görevlileri hakkında soruşturma yapmak” şeklinde geçmektedir.

Adalet Bakanlığı teftiş/denetim kurullarının görev ve yetkileri 26413 sayılı Teftiş Kurulu Yönetmeliği’nin 8/1. maddesinde ise “...denetim yapmak ve araştırma, inceleme ve soruşturma icra etmek...” şeklinde ifade edilmektedir.

Kontrolörler Kurulunun görev ve yetkileri, Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri Kontrolörleri Yönetmeliği’nde ayrı bir başlık altında müstakil olarak ifade edilmemiştir.

Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurullarının eğitim denetimiyle ilgili görev ve yetkileri ise 24439 sayılı Kanunu'nun 6/1 maddesinde *"Ceza infaz kurumları ve tutukevlerindeki infaz ve ıslah uygulamalarına ilişkin işlem ve faaliyetleri yerinde görmek, incelemek, yönetici ve görevlilerden bilgi almak, hükümlü ve tutukluları dinlemek"* şeklinde ifade edilmiştir. Aynı Kanun'un 6/3 maddesinde ise *"Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde infaz ve ıslah... ile ilgili olarak gördükleri aksaklık ve eksiklikleri yetkili mercilere bildirmek"* şeklinde kendine yer bulmuştur.

88/12580 sayılı Tüzük'te, Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulunun görev ve yetkileri arasında ceza infaz kurumlarının denetimi açıkça belirtilmekte, ancak eğitim denetimine ilişkin herhangi bir ifade yer almamaktadır. Ayrıca, 26413 sayılı Yönetmeliğin Teftiş Kurulunun görev ve yetkileri bölümünde geçen *"...Bakanlık birimleri..."* (RG, 2007a) ifadesi ile 24439/4681 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanunu'nun ilgili bölümünde yer alan *"ıslah... ile ilgili olarak gördükleri aksaklık ve eksiklikleri yetkili mercilere bildirmek"* (RG, 2001a) ifadesindeki 'ıslah' kavramının belirsizliği nedeniyle, bu ifadelerin eğitim denetimini kapsayıp kapsamadığı veya hangi eğitim birimlerini içerdiği açık değildir.

Adalet Bakanlığı müfettişlerinin görev ve yetkileri 88/12580 nolu Teftiş Kurulu Tüzüğü'nün 10 ve 26413 sayılı Teftiş Kurulu Yönetmeliği'nin 13/1-a maddelerinde açıklanmıştır.

Madde 10- Müfettişlerin görev ve yetkileri

A "...ceza ve tevkifleriyle ıslah kurumlarını ve işyurtlarını... teftiş etmek ve denetlemek, buralarda çalışan... görevliler hakkında araştırma, inceleme ve soruşturma yapmak."

Madde 13- (1) Müfettişlerin görev ve yetkileri

a) Mevzuatta adalet müfettişlerince denetimi öngörülen yerleri denetlemek.

Adalet Kontrolörlerinin görev ve yetkileri Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri Kontrolörleri Yönetmeliğinin 9. maddesinde; *"Kontrolörler, ceza infaz kurumları ile iş yurtlarının bütün işlemlerini denetlemek, savcı dışındaki görevliler hakkında hal kâğıdı veya gizli rapor tanzim etmek"* şeklinde belirtilmiştir.

88/12580 sayılı Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü'nün 10/A maddesine göre müfettişlerin görev ve yetkileri arasında ceza ve tevkifleriyle ıslah kurumlarını ve işyurtlarının teftiş edilmesi yer almaktadır. 88/12580 sayılı Tüzük'te açıkça eğitim denetiminden söz edilmemektedir. 26413 sayılı Teftiş Kurulu Yönetmeliği'nin müfettişlerin görev ve yetkileri başlıklı 13. maddesinde de eğitim denetiminden söz edilmemektedir. 23157 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri Kontrolörleri Yönetmeliği'nin 8/a maddesinde ise *"Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin yönetimine ilişkin bütün işlem ve uygulamalar"*; 9/a maddesinde ise *"bütün işlemler..."* ifadeleri geçmektedir. Bu ifadelerle tam olarak neyin kastedildiği açık değildir. Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları üyelerinin ise bireysel olarak herhangi bir sıfatları olmadığından denetim yapma ve rapor hazırlama yetkileri bulunmamaktadır.

3.2. Teftiş/Denetim Personelinin Profiline İlişkin Bulgular

Bu başlıkta, teftiş ve denetim personelinin eğitim düzeyleri, mezuniyet alanları, deneyim ve kıdem durumlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bu kapsamda, Adalet müfettişlerinin mezuniyet alanları ele alınmıştır. Yapılan araştırmada, söz konusu alanların 88/12580 sayılı *Teftiş Kurulu Tüzüğü'nün* 19. maddesi ile 26413 sayılı *Teftiş Kurulu Yönetmeliği'nin* 26. maddelerinde düzenlendiği görülmüştür.

Madde 19- "... Hâkimlik ve savcılık mesleğinde... bulunanlar arasından... atama yapılır."

Madde 26- (1) "...hâkimlik ve Cumhuriyet savcılığı mesleğinde... bulunanlar arasından... atama yapılır".

Kontrolörlerin mezuniyetleri, 1992 nolu ve 18365 sayılı Kanun'unun 36 ve Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri Kontrolörleri Yönetmeliği'nin 16/c maddelerinde benzer ifadelerle açıklanmıştır.

"...Hukuk... siyasal bilimler, idari bilimler, iktisat, maliye ve işletme alanlarında en az dört yıllık öğretim yapan yükseköğretim kurumlarından mezun olanlar... kontrolör olarak atanırlar."

Diğer bir denetim mekanizması olan Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları üyelerinin mezuniyet alanları ise 24439/4681 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanunu'nun 3/2 maddesinde belirtilmiştir.

Madde 3- (2) "Tıp, eczacılık, hukuk, kamu yönetimi, sosyoloji, psikoloji, sosyal hizmetler, eğitim bilimleri ve benzeri alanlarda en az dört yıllık yükseköğretim kurumlarından veya bunlara denkliği kabul edilen yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarından mezun olmak ve mesleği ile ilgili olarak kamu kurum ve kuruluşlarında ya da özel sektörde en az on yıl çalışmış bulunmak."

Adalet Müfettişleri hâkim ve savcı mesleğinden olanlar arasından seçildiği için hukuk; Adalet Kontrolörleri, hukuk veya hukuk bilgisine programlarında yeterince yer veren siyasal bilimler, idari bilimler, iktisat, maliye ve işletme mezunu olması gerekmektedir. Buna göre öğretmenlik alanı mezunları Adalet Müfettişi veya Kontrolörü olamamaktadır. Aynı zamanda bu iki kurulun üyeleri bütünüyle resmî görevlilerden oluşmak zorundadır. Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurullarına seçilmek için ise öğretmenlik dışı alan veya öğretmenlik alanı arasında ayırım gözetmeksizin, kamu kurum ve kuruluşları ya da özel sektörde en az on yıl çalışmış olmak şartı aranmaktadır.

İzleme kurulları mevzuatı hariç diğer hiçbir Adalet Bakanlığı mevzuatı eğitim bilimleri mezunlarının denetim mekanizmasında yer almasına izin vermemektedir.

Adalet Bakanlığı müfettişliğine atanma 88/12580 sayılı Teftiş Kurulu Tüzüğü'nün 19, 26413 sayılı Teftiş Kurulu Yönetmeliği'nin 26. maddelerinde belirtilmiştir.

Madde 19- "...bilfiil en az beş yıl görev yapmış..."

Madde 26- (1) "... bilfiil en az sekiz yıl görev yapmış..."

Kontrolörlüğe atanma, 18365 sayılı Kanun'unun 36, Adalet Bakanlığı Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri Kontrolörleri Yönetmeliğinin 27. maddelerinde belirtilmiştir.

Madde 36- (Değişik: 6/8/1997- 4301/14 md.) "...en az üç yıl çalıştıktan sonra... kontrolör olarak atanırlar..."

Madde 27- "Stajyer kontrolörlüğe atananlar üç yıl süre ile adaylık süresi geçirirler."

Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları üyeliğine seçilme ise, 24439/4681 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanun'unun 3/2. maddesinde geçmektedir.

Madde 3- (2) "...mesleği ile ilgili olarak kamu kurum ve kuruluşlarında ya da özel sektörde en az on yıl çalışmış bulunmak."

88/12580 sayılı Teftiş Kurulu Tüzüğü'nün 19. maddesinde Adalet Müfettişliğine seçilmek için bilfiil en az beş yıl hâkim ve savcılık yapmış olma şartı aranmakta iken 26413 sayılı Teftiş Kurulu

Yönetmeliğinin 26. maddesinde ise bilfiil en az sekiz yıl hâkim ve savcılık yapma şartı aranmaktadır. Ayrıca Adalet Kontrolörlüğüne seçilmede üç yıl, Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurullarına seçilmede ise kamu ve özel sektör ayırımı yapılmaksızın en az on yıl çalışmış olma şartı getirilmektedir.

3.3. Teftiş/Denetim Mevzuatının Kapsamına İlişkin Bulgular

Bu başlık altında Adalet Bakanlığı mevcut eğitim denetimi mevzuatının kapsamına ilişkin bulgular sunulmuştur. Adalet Bakanlığı müfettişlerinin teftişe ilişkin ilk işlem, tespit ve sayım, 88/12580 sayılı Teftiş Kurulu Tüzüğü'nün 29 ve 26413 sayılı Teftiş Kurulu Yönetmeliği'nin 43. maddelerinde açıklanmıştır. Ancak her iki maddede de teftiş edilen diğer alanlarda olduğu gibi eğitim alanında herhangi bir ilk işlem, tespit ve sayımdan söz edilmemektedir.

Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu mevzuatında olduğu gibi Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurullarına ilişkin mevzuatta da yapılacak herhangi bir ilk işlem, tespit ve sayımdan söz edilmemektedir (RG, 2001a; RG, 2001b).

Kontrolörlerin yapacağı ilk işlemler, 23157 sayılı Adalet Bakanlığı Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri Kontrolörleri Yönetmeliğinin 46. maddesinde yer almaktadır. 26413 sayılı Teftiş Kurulu Yönetmeliğinin 46. maddesinde eğitim denetimi şu şekilde geçmektedir:

“...Hükümlü ve tutuklulara meslek öğretilmesi, eğitim, ıslah ve rehabilitasyon çalışmalarına verilen önem,... Açılan kurslara katılma ve başarı durumu, ders ve konferansların mahiyet ve yeterliliği, eğitim, öğretim ve psiko-sosyal hizmet programının uygulanma durumu,...Kitaplardan yararlanma usulleri ile bu konudaki yönetmelik hükümlerinin uygulanması,...”

24.01.2007 tarihli ve 26413 sayılı Teftiş Kurulu Yönetmeliği'nin 46. maddesinde eğitim denetimine ilişkin tespiti ve denetlenmesi istenen hususlar, Adalet Bakanlığı eğitim mevzuatında yer alan ve ceza infaz kurumlarında aktif olarak yürütülen eğitim ve öğretim faaliyetlerinin (RG, 2007a; RG, 2020a; RG, 2020b) sadece küçük bir bölümünü oluşturmaktadır.

Ceza infaz kurumlarında denetlenecek eğitim birimleri ise, 26413 sayılı Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği'nin 79. maddesinde açıklanmıştır.

Madde 79/14- “Amacına uygun tarzda iyileştirme programlarının düzenlenme ve uygulanma durumları araştırılır.”

Madde 79/15- “Kütüphaneden yararlanma usulleri ile bu konudaki mevzuat hükümlerinin uygulanması tetkik edilir.”

Madde 79/17- “Mevcut bütün defter ve kartonlar tetkik edilir, yeterli sayıda infaz dosyası gözden geçirilip, hata yapıp yapılmadığına bakılır. İncelenen evrakın infaz numaraları düzenlettirilen iş cetveli veya hükümlü listesi üzerinde gösterilir.”

Madde 79/35- “Ceza infaz kurumları izleme kurullarının raporları ile infaz hâkimliğinin kararları da gözden geçirilmek suretiyle denetim dönemi içerisinde aksayan yönlerin belirlenmesine çalışılır.”

Madde 79/36- “Genel olarak kurumun amir ve memurlarının karar ve işlemleri tetkike tâbi tutulur, ayrıca infaz kurumlarının mevzuat dairesinde sevk ve idare edilip edilmediğine bakılır.”

24486 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanunu'nun ise 6/3 maddesinde açıklanmıştır.

Madde 6- (3) Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde infaz ve ıslah... ile ilgili gördükleri aksaklık ve eksiklikleri yetkili mercilere bildirmek.

Yukarıda verilen bilgilere göre, amacına uygun şekilde iyileştirme programlarının düzenlenme ve uygulanma durumları ve kütüphaneden yararlanma yöntemleri ile bu konudaki mevzuat hükümlerinin uygulanması denetlenir. Yine 24.01.2007 tarihli ve 26413 sayılı Yönetmeliğin 79. maddesinde ceza infaz kurumlarında denetlenecek eğitim faaliyetleri birimleri açıklanmıştır. Ancak eğitime ilişkin bu hususlar, ceza infaz kurumlarında yürütülen eğitim faaliyetlerinin sadece küçük bir bölümünü oluşturmaktadır. Zira Adalet Bakanlığı mevzuatında yürütülmesi emredilen çok daha fazla eğitim ve öğretim faaliyetleri bulunmaktadır (RG, 2007a; RG, 2020a, RG, 2020b).

3.4. Eğitim Teftişi/Denetimi Mevzuatının Güncelliğine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında mevcut eğitim teftişi/denetimi mevzuatının aktüelliğine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Yapılan incelemede Adalet Bakanlığı denetim mevzuatının eski olduğu ve çağdaş denetim gelişmeleri doğrultusunda yeterince güncellenmediği görülmüştür. Örneğin, 18365 sayılı ve 2992 nolu Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun 1984 tarihli; 88/12580 sayılı Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü ise 1988 tarihli. Ayrıca 23157 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Kontrolörleri Yönetmeliği 1997; 24439/4681 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanunu ile 24486 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Yönetmeliği 2001 tarihli. En yeni Adalet Bakanlığı denetim mevzuatı olan 26413 sayılı Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği ise 2007 tarihli. Her ne kadar söz konusu mevzuatta bazı değişiklikler yapılmış olsa da genelde bu değişiklikler ya eğitim denetimiyle hiç ilgili değildir ya da sadece bazı ibare ve ifadelerin düzeltilmesinden ibarettir (RG, 2004b; RG, 2004c; RG, 2011; RG, 2017a; RG, 2017b; RG, 2019a; RG, 2022b).

3.5. Teftiş/Denetim Kurullarının Bağımsızlık Düzeyine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında, teftiş ve denetim kurullarının kurumsal konumlandırma, görev ve yetki garantisi, mali özerklik ve raporlama özgürlüğü hususlarına ilişkin bulgular ele alınmıştır. Kurumsal konumlandırma açısından yapılan araştırmada, Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığının doğrudan Adalet Bakanına (RG, 1988; RG, 2007) bağlı olduğu görülmüştür. Kontrolörler Kurulu Başkanlığı Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne (RG, 1997), Ceza İnfaz Kurumları İzleme Kurulları ise bulundukları yerdeki adli yargı adalet komisyonları başkanlıklarına (RG, 2001a; RG, 2001b) bağlı olduğu tespit edilmiştir.

Görev yetki garantisi açısından bakıldığında genel olarak teftiş/denetim kurullarının görev, yetki ve sorumluluklarının Tüzük (RG, 1988) ve yönetmeliklerle (RG, 2007; RG, 1997; RG, 2001b) düzenlenmiş olduğu görülmektedir. Bunun tek istisnası, Ceza İnfaz Kurumları İzleme Kurullarının görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin 4681 sayılı Kanun'dur. Teftiş/denetim kurullarının bütçelerinin Bakanlık genel bütçesi içinde yer aldığı; özerk ve bağımsız bir bütçeye sahip olmadığı görülmüştür.

Teftiş/denetim kurulu raporları Bakana (RG,1988; RG, 2007), Kontrolörler Kurulu raporları Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne (RG, 1997), İzleme Kurulları ise bulundukları yerdeki adli yargı adalet komisyonlarına sunulmaktadır. Mevzuata göre, Teftiş Kurulları ve Kontrolörler Kurulları, elde ettikleri raporları hiçbir şekilde açıklayamazlar. Ceza İnfaz Kurumları İzleme Kurulları ise ancak bulundukları yerdeki Cumhuriyet başsavcılıklarından izin almak şartıyla açıklayabilirler (RG, 2001a; RG, 2001b). Ancak İzleme Kurullarınca düzenlenen raporların izin alınarak dahi olsa açıklandığına ilişkin herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır.

3.6. Eğitim Teftişi/Denetimi Sıklığına İlişkin Bulgular

Bu bölümde, eğitim teftişi/denetimi mevzuatında denetimlerin yapılma sıklığına ilişkin bulgular aktarılmıştır. Adalet Bakanlığı müfettişlerinin teftiş/denetim programı ve sıklığı, 88/12580 sayılı Teftiş Kurulu Tüzüğü'nün 28. maddesiyle 26413 sayılı Teftiş Kurulu Yönetmeliği'nin 7. maddesinde belirtilmiştir. Kontrolörlerin denetim programı ise 23157 sayılı Adalet Bakanlığı Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri Kontrolörleri Yönetmeliğinin 34. maddelerinde ifade edilmiştir.

Söz konusu mevzuata göre ceza infaz kurumlarında teftiş/denetimlerin iki yılda bir yapılması gerektiği, gerekli görüldüğünde bu sürenin değiştirilebileceği ifade edilmekte ve kontrolörlerin denetim programının da Teftiş Kurulu Başkanlığı ile koordineli olarak en az iki yılda bir yürütülmesi ve duruma göre değiştirilebilmesi öngörülmektedir. Ceza İnfaz Kurumları İzleme Kurulları denetim programı ise Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanunu'nun 7 ve Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Yönetmeliğinin 8. maddelerinde açıklanmıştır. Buna göre Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları, en az iki ayda bir olmak üzere, gerekli gördüğü her zaman denetim amaçlı ziyaret yapabilmektedir.

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada Türkiye ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutuklulara yönelik sürdürülen eğitim ve öğretim faaliyetlerinin teftişi/denetimi mevzuatı ele alınmıştır. Araştırma sonuçlarına genel olarak bakıldığında Adalet Bakanlığı eğitim denetimi mevzuatının yeterli olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmada bulgulardan hareketle aşağıda önce başlıklar halinde sonuçlar tartışılmış, sonrasında ise konuya ilişkin önerilere yer verilmiştir.

Teftiş/denetim kurulları

Çalışmada eğitim ve öğretim faaliyetlerinin 3 farklı Kurul tarafından denetlendiği belirlenmiştir. Bunların birincisi Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu (RG, 1984; RG, 1988; RG, 2007a), ikincisi Adalet Bakanlığı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Kontrolörler Kurulu (RG, 1984; RG, 1997) ve üçüncüsü ise Adalet Bakanlığı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurullarıdır (RG, 2001a; RG, 2001b). Adalet Bakanlığı denetim mevzuatına göre denetim mekanizmasını oluşturan Teftiş Kurulu Başkanlığı ile Kontrolörler Kurulu Başkanlığı arasında organik bir bağ ve koordineli çalışma bulunmaktadır (RG, 1997). Ancak mevzuatta bu iki kurul ile diğer bir denetim kurulu olan Adalet Bakanlığı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları arasında organik bir bağ ve koordinasyon bulunmamaktadır. Oysa gelişmiş ülkelerdeki mevzuatlarına bakıldığında teftiş birimleri/kurulları arasında organik bir bağ ve koordinasyon bulunduğu görülmektedir (Ensari & Gündüz, 2009, s. 106). Aynı şekilde denetime ilişkin bazı Türk yasalarında da koordinasyon açıkça öngörülmektedir (RG, 2003). Koordinasyon hususu, bir teşkilatın arzulanan ve/ya arzulaması gereken hedeflere ulaşması açısından son derece önemlidir. Nitekim Taymaz (1995, s. 110), teftiş/denetim birimlerinin sadece kendi aralarında değil diğer birimlerle de koordinasyon içinde olması gerektiğini söylemektedir. Yapılan bazı çalışmalarda Millî Eğitim Bakanlığı teftiş/denetim birimleri arasında da organik bir bağ ve koordinasyonun bulunmadığı ve bunun bir sorun olduğu ifade edilmektedir (Ensari & Gündüz 2009, s. 106; Yırcı, 2010, s. 491). Bu durum, koordinasyon sorunun Adalet Bakanlığı eğitim denetimi ile sınırlı olmadığını göstermektedir.

Adalet Bakanlığı mevzuatına göre Teftiş Kurulu Başkanlığının gerektiği takdirde taşra bürosu kurma yetkisinin bulunduğu (RG, 2007a), ancak Kontrolörler Kurulu Başkanlığının ise taşra teşkilatı kurma yetkisinin bulunmadığı görülmüştür (RG, 1997). Oysa Dursun & Altınışık'ın (2019, s. 147) da belirttiği gibi denetim mekanizmasının etkili ve ekonomik bir şekilde yürütülmesi için teftiş/denetim etkinliklerinin eşgüdümünü sağlayacak merkez denetim birimlerinin yanında yerel denetim birimlerinin/bürolarının oluşturulması önemlidir. Aynı şekilde denetim etkinliklerinin sonuçlarının

merkez denetim birimlerince izlenmesi, değerlendirilmesi ve kurumların eğitim politikalarına yön verecek şekilde yürütülmesi de önemlidir. Nitekim birçok Avrupa ülkesinde teftiş/denetim kurullarının hem merkez hem de taşra teşkilatlarının bulunduğu belirtilmektedir (Ensari & Gündüz, 2009, s.106).

Adalet Bakanlığının teftiş/denetim görevlilerinin eğitime ilişkin görev, yetki ve sorumlularının kapsamı açık değildir. Örneğin Adalet Bakanlığı denetim mevzuatının değişik yerlerinde geçen “...kapalı ve açık cezaevleri ile tutukevleri ve çocuk ıslahevlerini... denetlemek ve işlemlerini incelemek...” (RG, 1984), “tüm iş ve işlemler” (RG, 1997), “tüm işlem ve uygulamalar” (RG,1984), “ıslah” (RG, 1984; RG, 1997; RG, 2007a), “atanmaları Bakanlığa ait diğer görevliler” (RG, 2007a) veya “atamaları Bakanlığa ait olanların” (RG, 1984) gibi ifadelerle tam olarak ne anlatıldığı net değildir. Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurullarının ceza infaz kurumlarındaki eğitim denetimiyle ilgili görev ve sorumluluklarının kapsamı da net değildir. Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanunu’nun 6/1 ve 6/3 maddelerinde; bu Kurulların görevi “Ceza infaz kurumları ve tutukevlerindeki infaz ve ıslah uygulamalarına ilişkin işlem ve faaliyetleri yerinde görmek, incelemek, yönetici ve görevlilerden bilgi almak...” şeklinde açıklanmıştır. Ancak burada “ıslah” kavramının ayrıntıları verilmemiştir. Tekin (2022, ss. 6-7) tarafından yapılan bir araştırmada, Adalet Bakanlığı eğitim mevzuatının da kendi içinde önemli bazı belirsizlikler barındırdığı, bunun arzulan amaçlara/hedeflere ulaşılmasını engellediği belirtilmektedir. Mevzuat hükümlerinin kapsamının açık olmaması, sınırlarının tam olarak çizilmemesi, başka bir deyişle, yoruma açık olması tek başına denetimin başarısızlığı için yeterli bir sebep değildir (Kayrak, 2015, s. 91). Ancak bu husus, iyi bir mevzuatın en önemli ilkelerinden biri olduğundan (RG, 2022a) eğitim denetiminde belirli bir standart yakalamayı zorlaştırabilir. Zira sağlıklı bir denetim için denetim kurullarının eğitim denetimiyle ilgili görev, yetki ve sorumluluk kapsamının net bir şekilde açıklanması önemlidir. Nitekim yapılan bir araştırmada denetim elemanlarının rol ve sorumluluklarının açık bir şekilde tanımlanmasının, sistemin işleyişi bakımından hayati önemi haiz olduğu belirtilmektedir (Örenay & Süzen, 2011, s. 32).

Yine ceza infaz kurumları eğitim denetimini yapan Adalet Müfettişleri; adliyeler, noterler ve ceza infaz kurumları gibi birçok kurumu ve bu kurumlardaki birçok birimi (RG, 2007); Adalet Kontrolörleri (RG, 1997) ve Ceza İnfaz Kurumları İzleme Kurulu üyeleri (RG, 2001a; 2001b) ise ceza infaz kurumlarındaki bütün iş ve işlemleri denetledikleri için eğitim denetiminde yeterince etkili olmadıkları söylenebilir. Bu tespit, Ensari ve Gündüz (2009, s. 106) tarafından yapılan bir araştırmada ortaya konulan geniş alanda denetleme yapmanın müfettişlerin verimliliğini olumsuz etkilediği yönündeki görüşleriyle örtüşmektedir.

Teftiş/denetim personelinin profili

Adalet Bakanlığına bağlı ceza infaz kurumlarında çalışan öğretmenler tarafından yürütülen eğitim faaliyetlerinin denetimini gerçekleştiren Adalet Bakanlığı müfettişleri hukukçu, Adalet kontrolörleri ise hukuk veya hukuk bilgisine programlarında yeterince yer veren kurumlardan mezun olan kişilerdir (RG, 1997). Bunların arasında öğretmenlik alanı mezunu kamu görevlileri bulunmamaktadır (RG, 1984; RG, 1988; RG, 1997; R.G, 2001a; RG, 2001b; RG, 2007a). Oysa Taymaz’a (1982, s. 25, 37, 38, 40, 44) göre etkili bir denetim, ancak alanda nitelikli bir denetim elamanıyla mümkün olabilir ve etkili bir denetimin en önemli ölçütlerinden biri de ilgili alanda uzman olmaktır. Bu da genel olarak kişilerin görev yapacağı alanda öğrenim görmüş olmasını gerektirir. Can & Gündüz (2018) tarafından yapılan bir araştırmada aynı hususa vurgu yapılmaktadır. Özyılmaz (2013, s. 57) ise denetimin dala ve uzmanlık alanına göre yapılması gerektiğini söylemektedir. Bu mantıkla gelişmiş ülkelere, eğitim fakültelerinde eğitim teftişi bölümleri açılmakta, buralarda eğitim müfettişleri yetiştirilmekte (Taymaz, 1982, s. 47) ve genel olarak eğitim denetimi yapacak görevliler öğretmenlik alanı mezunları arasından seçilmektedir (Ensari & Gündüz, 2009, s. 114; Gündüz & Balyer, 2012, s. 84). Nitekim Millî Eğitim Bakanlığı tarafından eğitim denetimi mevzuatında, öğretmenlik alanı ve

öğretmenlik dışı alan şeklinde bir ayırıma gidilmiştir (RG, 2023). Bu durumda Adalet Bakanlığının, eğitim denetimini neredeyse bütünüyle öğretmen kökenli olmayan denetim elemanlarına bırakmasının önemli bir sorun teşkil ettiği söylenebilir. Tekin ve Sağlam (2021, ss. 435-436) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, bu hususa dikkat çekilmiştir.

Adalet Bakanlığınca eğitim denetimi yapan meslek elamanlarının eğitim denetimi konusunda geliştirilmeleri için herhangi bir hizmet öncesi ve hizmet içi eğitime alınmaları gerektiğine ilişkin bir hükme rastlanmamıştır. Oysa eğitim denetiminde uzmanlığın esas alınabilmesi için müfettişlerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerle yeterli kuramsal bilgi, beceri ve tutum kazanmalarına ihtiyaç vardır. Bu nedenle *“müfettişlerin denetim etkinliklerini en etkili ve verimli bir biçimde yapabilmeleri için hizmet öncesinde ve hizmet içinde gerekli eğitimden geçirilmeleri artık bir gerekliliğin ötesinde bir zorunluluk olmuştur”* (Gündüz & Balyer, 2012, s.84). Millî Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmenlik dışı alan mezunlarından müfettiş olarak seçilenlerin aday memurluk eğitimine tabi tutulmasının zorunlu hale getirilmesi (MEB, 2023) alana verilen önemin bir göstergesidir.

Ceza infaz kurumlarında eğitim dâhil tüm birimleri teftiş edecek Adalet Müfettişleri en az beş veya sekiz yıl (2007a), Adalet kontrolörlüğüne atanmak için ise stajyer kontrolörlükte en az üç yıl (1997) görev yapma şartı aranmaktadır. Ceza İnfaz Kurumları İzleme Kurulları üyeliği için ise mesleği ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarında ya da özel sektörde en az on yıl çalışmış olma şartı aranmaktadır. Ancak söz konusu her üç denetim elamanı için özel olarak eğitimle ilgili bir çalışma süresi ve hizmet içi eğitimi şartı aranmamaktadır. Bunun önemli bir sorun olduğu söylenebilir. Nitekim Millî Eğitim Bakanlığı öğretmenlik alanında müfettiş olarak atananlarda en az sekiz yıl görev yapmış olma, öğretmenlik dışı alanda atananlarda ise adaylık eğitimine tutulma şartı aranmaktadır (RG, 2023).

Teftiş/Denetim Mevzuatının Kapsamı

Adalet Bakanlığının teftiş/denetim mevzuatında ceza infaz kurumlarında denetime başlanırken çeşitli alanlarda yapılan ilk işlemler arasında eğitim denetimi ile ilgili hiçbir iş ve işlemin yer almadığı, bazı mevzuatında ise kısmen yer aldığı görülmüştür. Aynı şekilde bazı teftiş/denetim mevzuatında denetlenmesi istenen eğitim birimlerin/hususların hiç yer almadığı, bazı mevzuatta ise çok küçük bir bölümünün yer aldığı görülmüştür. Buradan hareketle tam ve kapsamlı bir denetimden çok, yalnızca kısmi bir eğitim denetiminden söz edilebilir. Bu durum, eğitim denetimini de içeren Adalet Bakanlığı denetim mevzuatının yetersizliğinin bir sonucudur. Söz konusu yetersizliğin en önemli nedeni, eğitim ve öğretim faaliyetlerine ilişkin mevzuatının yeni, denetim mevzuatının ise çok eski olmasıdır.

Çalışmada, Adalet Bakanlığının ceza infaz kurumlarında yürütülen eğitim faaliyetleriyle ilgili müstakil bir denetim mevzuatına sahip olmadığı, mevcut eğitim denetimi mevzuatının genel denetim mevzuatının içinde dağınık bir şekilde yer aldığı görülmüştür (RG, 1984; RG, 1988; RG, 2007a; RG, 2001a; RG, 2001b). Oysa eğitim teftişi/denetimi mevzuatının bütünsellik göstermesi önemli bir husustur (Taymaz, 1995, s. 109). Ceza infaz kurumları özelinde teftişi/denetimi esas alan tek mevzuatın, 23157 sayılı 1997 tarihli Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Kontrolörleri Yönetmeliği olduğu, onun da eğitim denetiminden çok, ceza infaz kurumları ve tutukevleri ile iş yurtlarının denetimine ağırlık verdiği görülmektedir (RG, 1997).

Eğitim Teftişi/Denetimi Mevzuatının Güncelliği

Adalet Bakanlığı teftiş/denetim mevzuatının eski olduğu ve çağdaş denetim gelişmeleri doğrultusunda güncellenmediği belirlenmemiştir. Oysa mevzuatın sık sık değiştirilmesi problem oluşturabileceği gibi (Konan vd., 2019, s. 1464; Taymaz, 1995), yeni gelişmelere paralel olarak güncellenmemesi de benzer bir problem oluşturabilir (Yürekli, 2014, s. 18). Zira teftiş/denetim, eğitim sisteminin bir alt sistemi olduğundan eğitim sistemindeki değişim ve gelişim, teftiş/denetim sistemini de etkiler. Bu nedenle eğitim sistemindeki değişim ve gelişime paralel olarak, teftiş/denetim

faaliyetlerinin de yeniden yapılanması gerekir (Uyanık, 2007, s. 19). Örneğin Millî Eğitim Bakanlığı eğitim denetimi konusunda çeşitli değişikliklere gitmiş, bu değişiklikler özellikle 2000-2015 yıllarında ivme kazanmıştır (Durnalı & Limon, 2018, s. 415; Taş, 2023, s. 172).

Adalet Bakanlığı teftiş/denetim mevzuatının rehberlik ögesini içermediği görülmüştür. Yalnız eğitime ilişkin denetim mevzuatıyla ilgili bölümler değil, diğer bölümler de rehberliğe ilişkin herhangi bir öge içermemektedir. Tekin ve Sağlam (2021, s. 435) tarafından yapılan araştırmada benzer bir sonuca ulaşılmıştır. Oysa rehberlik hususu, çağdaş denetim sisteminin önemli bir ögesi olup (Yürekli 2014, ss. 99-100) son zamanlarda birçok kurumun mevzuatında kendine özel bir yer bulmuştur. Özellikle, 2004 yılından sonra yeniden yapılandırılan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Bakanlık ve müstakil kurumlarında “kurul” ifadesi yerine “rehberlik” ifadesi daha fazla ön plana çıkmaya başlamıştır. Örneğin Sosyal Güvenlik Kurumu, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından çıkarılan yönetmeliklerde “*Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı*” ve “*rehberlik ve denetim*” gibi isimler tercih edilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı 2023 Eğitim Vizyonu da eğitim denetimiyle ilgili kısmen de olsa yeni bir bakış açısı getirmiş; teftiş/denetim sürecinin ve müfettişlik rollerinin, öğretmenlerin ve okulların ihtiyaç duyduğu rehberlik hizmetlerini içerecek şekilde yeniden yapılandırılacağı vurgulanmıştır (MEB, 2018). Sadece Türkiye’de değil İngiltere, Estonya, Kanada, Güney Kore, Polonya, Singapur, Finlandiya, Hong Kong, Avustralya ve Norveç gibi dünyanın birçok ülkesinde eğitim sistemlerinin tamamında eğitim-öğretim faaliyetlerinin denetiminin rehberlik ağırlıklı ve süreci geliştirmeye yönelik bir araç olarak kurgulandığı görülmektedir (Çetin & Konan, 2020, s. 67).

Teftiş/Denetim Kurullarının Bağımsızlık Düzeyi

Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı Adalet Bakanına bağlıdır ve raporlarını Bakana sunar. Kurulun mevcudiyeti ve çerçevesi 1992 sayılı Teşkilat Kanunu’nda zikredilmişse de ayrıntılı görev ve yetkiler genellikle Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği ile düzenlenmiştir. Bu durum, Kurulun yasal güvenceye dayalı olmaktan ziyade idari düzenlemelere bağlı hale getirmektedir. Bu da onun tam değil, kısmen bağımsız olduğunu göstermektedir. Kontrolörler Kurulu, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne bağlı olup raporlarını Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne sunmaktadır. Kurulun mevcudiyeti ve çerçevesi 88/12580 sayılı Tüzük ve 23157 sayılı Yönetmelik ile belirlenmiştir. Bu da onun bütünüyle idari düzenlemelere bağlı olduğunu ve bağımsızlık ölçütü açısından yeterli olmadığını göstermektedir. Ayrıca hem teftiş hem de kontrolörler kurullarının özerk olması gereken bütçelerinin Bakanlık genel bütçesi içinde yer alması; Kurullarca düzenlenen raporların kamuoyu ile paylaşılmasına izin verilmemesi de uluslararası bağımsızlık ölçütlerine uymamaktadır.

Adalet Bakanlığı denetim mekanizmalarından bir diğeri olan ve Adli yargı adalet komisyonu yargı çevresinde kurulan Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları, başkan ve üyeleri sivil (RG, 2001a), işleyişi ise resmidir (2001a, 2001b). Bu kurulların mevcudiyeti ve çerçevesi 4681 sayılı Kanun’da belirtilse de detaylı görev ve yetkileri 24486 sayılı Yönetmelikle belirlenmiştir. Bunların bütçeleri de özerk olmayıp Adalet Bakanlığı genel bütçesi içinde yer almaktadır. Ayrıca adli yargı adalet komisyonlarına bağlı olan bu kurullar, raporlarını yetkili resmî mercilerin izni olmaksızın açıklayamamaktadır. B.M. Genel Kurulu’nun 20 Aralık 1993 tarihli 48/134 sayılı Kararı ile kabul edilen insan haklarının geliştirilmesi ve korunması için kurulan ulusal kuruluşların statüsüne ilişkin ilkelere göre bağımsızlığın en önemli niteliklerinden birinin de raporların hiçbir mevki ve makamın denetimi olmaksızın yayımlanabilmesi olduğu belirtilmektedir. Avrupa Konseyi tarafından 2006 tarihli ceza infaz kurumlarına ilişkin yayımlanan tavsiye kararlarını içeren Avrupa Cezaevi Kuralları, madde 93(1)’de “*cezaevleri.....bağımsız organ veya organlar tarafından izlenmeli ve bu organların bulguları kamuoyuna açıklanmalıdır*” denilmektedir. İngiltere’de eğitim denetimi raporları, ilgili denetim kurulunun internet sayfasından açıklanmaktadır (Yırcı, 2010, s. 486). Millî Eğitim Bakanlığınca

hazırlanan 2023 Eğitim Vizyonu belgesinde de müfettişlerin hazırladıkları raporların tüm paydaşlar ve ilgili birimlerle paylaşılacağı belirtilmektedir (MEB, 2018). Bu hususlar, onların da tam olarak bağımsız olmadığını göstermektedir. Oysa Altun vd. (2015, s. 97) tarafından yapılan bir araştırmada belirtildiği üzere denetimin en belirgin ölçütlerinden biri de bağımsızlıktır.

Eğitim Teftişi/Denetimi Sıklığı

Adalet Bakanlığı müfettiş ve kontrolörlerinin teftiş/denetimi programının iki yılda bir yapılması gerektiği, ancak gerekli görüldüğünde bunun değiştirilebileceği belirtilmektedir (RG, 2007a; RG, 1997). Ancak günümüz dünyasında hızlı bir değişim ve dönüşüm yaşandığından iki yılda bir denetim yapılması oldukça uzun bir süre sayılabilir. Nitekim Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları en az iki ayda bir olmak üzere gerekli gördüğü her zaman denetim yapabilmektedir (RG, 2001a; RG, 2001b). Kaldı ki, ceza infaz kurumlarında yürütülen eğitim ve öğretim faaliyetleri ile bunların denetlenmesi diğer eğitim kurumlarındaki eğitim ve denetim faaliyetlerine göre farklı bir yapı arz ettiğinden sıkça, sıkı ve standart bir uygulama ve hassasiyet gerektirdiği bir gerçektir.

Araştırmada elde edilen bilgilerden yola çıkılarak ceza infaz kurumları eğitim denetimine ilişkin mevzuatının yeterli teorik etkililiğe sahip olmadığı söylenebilir. Tekin ve Sağlam (2021, ss. 435-436) tarafından yapılan bir araştırmada da ceza infaz kurumlarında yürütülen eğitim denetiminin yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, çalışmamızda elde edilen sonuçla örtüşmektedir. Ayrıca Türk Millî Eğitim Sistemi üzerine yapılan araştırmalarda da örgüt yönünden yeterince kavramlaştırılmayan süreçlerin başında denetim sürecinin geldiği görüşünün en çok tekrarlanan ifadelerden biri olduğu belirtilmektedir (Gündüz & Balyer, s.85).

Türkiye Ceza İnfaz Kurumlarında eğitim denetiminin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için elde edilen bulgulardan hareketle aşağıdaki önerilerin yapılması uygun görülmüştür.

- Adalet Bakanlığı teftiş/denetim kurullarının eğitim denetimine ilişkin görev, yetki ve sorumlulukları açık bir şekilde tanımlanmalıdır. Bu kapsamda teftiş/denetim kurullarının görev ve yetkilerinin açıklandığı bölümlerde yer alan “*ıslah*”, “*tüm iş ve işlemler*” ve “*Bakanlık birimleri*” gibi belirsizlik ve muğlaklık içeren ve farklı ve/ya keyfi yorumlara neden olabilecek ifadeler netleştirilmelidir.
- Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulları ile Kontrolörler Kurulları arasında denetim mevzuatında var olan organik bağ ve koordinasyon, Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurullarını da kapsayacak şekilde genişletilmelidir.
- Adalet Bakanlığı teftiş/denetim kurullarının merkez teşkilatlarının yanında bölgesel/yerel teftiş/denetim birimleri de oluşturularak yerinde, ekonomik ve etkili denetimlerin yapılması sağlanmalıdır. Bunlar, Türkiye’nin yedi bölgesinde, bölgelerin en büyük illerinde veya ceza infaz kurumlarının bulunduğu bütün Cumhuriyet başsavcılıklarına bağlı olarak oluşturulabilir.
- Adalet Müfettişleri adliye, noterler ve ceza infaz kurumları gibi birçok kurumu ve birimi Adalet Kontrolörleri ile Ceza İnfaz Kurumları İzleme Kurulu üyeleri ise ceza infaz kurumlarındaki bütün iş ve işlemleri denetlemektedir. Bu şekilde geniş bir alanda yapılan denetim, denetim elemanlarının verimliliğini olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle Adalet Bakanlığı teftiş/denetim kurullarının görev alanları daraltılmalı; her teftiş/denetim personeli yalnızca belirli kurum ve alanın/birimin denetiminden sorumlu olacak şekilde organize edilmelidir.
- Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurullarında olduğu gibi Adalet Bakanlığı Teftiş ve Kontrolörler Kurulu mevzuatında da öğretmenlik alanı mezunlarının görev almasını sağlayacak biçimde düzenlemeye gidilmeli ve bu personelin kurumsal yapıda etkin şekilde kullanılması sağlanmalıdır. Öğretmenlik alanı müfettişler/denetmenler, bütünüyle Adalet

Bakanlığına bağlı kişilerden veya Millî Eğitim Bakanlığına bağlı kişilerden oluşturulabileceği gibi bir kısmı Adalet Bakanlığına bağlı ceza infaz kurumlarında çalışan öğretmenlerden, bir kısmı ise Millî Eğitim Bakanlığına bağlı öğretmenlerden de oluşturulabilir.

- Adalet Bakanlığı teftiş/denetim mevzuatı, öğretmenlik dışı alan mezunlarına eğitim denetimi alanında aday memurluk ve hizmet içi eğitimler öngörecektir şekilde düzenlenmelidir. Böylece söz konusu görevliler yeterli teorik bilgi ve beceri ile donatılmalı ve onlara belirli bir tutum kazandırılmalıdır.
- Adalet Bakanlığı mevcut mevzuatı yalnızca sınırlı eğitim faaliyetlerini kapsadığından, tüm eğitim programlarını (temel eğitim, ortaöğretim, yükseköğretim, lisansüstü, meslek eğitimi, beden eğitimi, din eğitimi, psiko-sosyal hizmet vb.) kapsayacak şekilde genişletilmelidir.
- Ceza infaz kurumlarındaki eğitim faaliyetlerini kapsayan müstakil bir eğitim denetimi mevzuatı ihdas edilmelidir.
- Adalet Bakanlığı eğitim denetimi mevzuatı, çağdaş denetim ilkeleri doğrultusunda güncellenmeli ve rehberlik fonksiyonu ön plana çıkarılmalıdır.
- Adalet Bakanlığı teftiş/denetim mevzuatı, teftiş/denetim kurullarının görev ve yetkilerini yönetmeliklere değil yasaya dayalı olarak belirleyecek, kurullara bağımsız bir bütçe tanıyacak ve hazırlanan raporların kamuoyuna açıklanmasına imkân verecek biçimde düzenlenerek bağımsızlık ölçütlerine uygun hale getirilmelidir.
- Mevcut teftiş/denetim mevzuatı, Adalet Bakanlığı müfettiş ve kontrolörlerinin yanı sıra ceza infaz kurumları ve tutukevleri izleme kurullarının denetim programları arasında koordinasyon oluşturacak biçimde revize edilmeli; bu üç kurulun koordineli olarak, örneğin her sekiz ayda bir, denetim yapması sağlanmalıdır.

5. Kaynakça

- Altun, M., Şanlı, Ö., & Tan, Ç. (2015). Maarif müfettişlerin, okul müdürlerinin denetmenlik görevleri hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(3), 79-96. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7913>
- Altunay, E., & Özer, M. (2021). The examination of the supervisory guideline of preschool education institutions based on legal documents and the literature. *E-International Journal of Pedandragogy (e-ijpa)*, 1(2), 1-21. <https://doi.org/2757-9808/e-ijpa.000021>
- Aydın, İ. (2016). *Öğretimde denetim: Durum saptama değerlendirme ve geliştirme*. Pegem Akademi
- Bardakoğlu, A. (1997). Hapis. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* içinde (C.9, ss. 54-64). Türkiye Diyanet Vakfı.
- Başaran, İ. E. (1982). *Örgütsel davranış*. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Buluç, B. (1997). Türk eğitim sisteminde teftiş ve denetim alt sisteminin gelişim süreci. *Bilgi Çağında Eğitim Dergisi*, 1(4), 27-30.
- Can, E., & Gündüz, Y. (2019). Eğitimin denetimi uzmanlığı gerektirir mi? *Millî Eğitim Dergisi*, 48(221), 187-205.

- Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü. (2007). *Genç ve Yetişkin Hükümlü ve Tutukluların Eğitim ve İyileştirilme İşlemleri ve Diğer Hükümler Genelgesi*. https://cte.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/198201911532446_1.pdf
- Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü. (2022, Kasım). *31 Ağustos 2022 tarihi istatistikleri*. T.C. Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü. <https://rayp.adalet.gov.tr/resimler/581/dosya/agustos-2022-istatistikleri02-09-202212-04-pm.pdf> adresinden 04.09.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü. (2023a, Ocak). *Genel bilgi*. T.C. Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü. <https://cte.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/cik-genel-bilgi> adresinden 03.02.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü. (2023b, Ocak). *Cinsiyete ve infaz durumuna göre ceza infaz kurumları mevcutları*. T.C. Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü. <https://cte.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2122022170353istatistik-1.pdf> 03.02.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü. (2024, Temmuz). *Personel durumu*. Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü. <https://cte.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/personel-durumu> adresinden 12.08.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Çetin, R. B., & Konan, N. (2020). Farklı ülkelerin eğitim denetimi sistemlerine ilişkin bir inceleme. *Bilimsel Eğitim Araştırmaları*, 4(1), 45-77. <https://doi.org/10.31798/ses.815786>
- Çetin, R. B., & Konan, N. (2024). *Eğitim ikileminde bir kaçış rampası eğitim denetimi*. Pegem Akademi
- Durnalı, M., & Limon, İ. (2018). Çağdaş Türk eğitim denetimi sistemi (Değişimler ve yasal dayanakları). *Kastamonu Education Journal*, 26(2), 413-425. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.389801>
- Dursun, A., & Altınışık, S. (2019). Türk eğitim denetim sistemi ile Anglo Sakson ülkelerdeki eğitim denetim sistemlerinin karşılaştırılması. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 130-150.
- Ensari, H., & Gündüz, Y. (2009). Türkiye’de ve bazı Avrupa Birliği ülkelerinde teftiş uygulamaları. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 30(30), 103-117.
- Ertosun, A. S. (2003). Açılış konuşması. *Mahpus Programları için Strateji Geliştirilmesi Projesi Semineri* içinde (ss. 3-4). British Council.
- Gündüz, Y., & Balyer A. (2012). Türkiye’de ve Bazı Avrupa ülkelerinde müfettişlerin yetiştirilme süreci ve karşılaşılan sorunlar. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 84-95.
- Karasar, N. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemi* (33. baskı). Nobel.
- Kayrak, M. (2015). Denetim başarısızlığı kavramı: Nedenleri, sonuçları ve çözüm önerileri. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 91-103.
- Komisyon. (2011). *Türkçe sözlük* (H. Ş. Akalın, Ed., 11. baskı). Türk Dil Kurumu.
- Konan, N., Bozanoğlu, B., & Çetin, R.B. (2019). Millî Eğitim Bakanlığı teftiş politikalarına ilişkin okul yöneticileri ve öğretmen görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi (ENAD)*, 7(4), 1449-1474.
- Köklü, M. (1996). Etkili denetim. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 6(2), 259-268.
- MEB. (2018). *T. C. Millî Eğitim Bakanlığı 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi*. MEB.

- MG. (2024). *Adalet Bakanı Tunç cezaevlerindeki öğrenci sayısını açıkladı.* <https://www.Milliyet.com.tr/gundem/adalet-bakani-tunc-cezaevlerindeki-ogrenci-sayisini-acikladi-7124005> adresinden 11.10.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Oğuzkan, F. (1981). *Eğitim terimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu.
- Oktar, A. N. (2010). *Eğitim denetimi sisteminin yasal dayanaklara göre değerlendirilmesi* (Tez No. 253629) [Doktora tezi, İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Örenay, H., & Süzen Y. (2011). Kamuda teftiş ve denetimin görev çakışması ve iç denetçilerin soruşturma yetkisi. *Denetisim Dergisi*, (6), 29-34. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/denetisim/issue/22478/240419>
- Öz, F. (2003). *Türkiye Cumhuriyeti millî eğitim sisteminde teftiş*. Osmangazi Üniversitesi.
- Özyılmaz, Ö. (2013). *Türk millî eğitim sisteminin sorunları ve çözüm önerileri* (4. baskı). Pegem Akademi.
- Püsküllüoğlu, A. (1985). *Çağdaş Türkçe sözlük*. Milliyet.
- Resmî Gazete. (1982). *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası* (Sayı: 17863, No: 2709).
- Resmî Gazete. (1984). *Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun* (Sayı:18365).
- Resmî Gazete. (1988). *Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü* (Tüzük No: 88/12580).
- Resmî Gazete. (1997) *Adalet Bakanlığı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Kontrolörler Kurulu Yönetmeliği* (Sayı: 23157).
- Resmî Gazete. (2001a). *Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanunu* (Sayı: 4681).
- Resmî Gazete. (2001b). *Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Yönetmeliği* (Sayı:24486).
- Resmî Gazete. (2003). *Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu* (Sayı:25326).
- Resmî Gazete. (2004a). *Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun* (No. 5275).
- Resmî Gazete. (2004b). *Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik* (25463).
- Resmî Gazete. (2004c). *Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik* (25685).
- Resmî Gazete. (2007a). *Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği* (Sayı: 26413).
- Resmî Gazete. (2007b). *Sosyal Güvenlik Kurumu Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı Yönetmeliği* (26609).
- Resmî Gazete. (2008). *Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik* (27010).
- Resmî Gazete. (2011). *Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik* (28064).
- Resmî Gazete. (2017a). *Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik* (29968).

- Resmî Gazete. (2017b). *Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik* (30052).
- Resmî Gazete. (2018). *3 nolu. Üst Kademe Kamu Yöneticileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Atama Usullerine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi* (Karar Sayısı: 30474).
- Resmî Gazete. (2019a). *Adalet Bakanlığı Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri Kontrolörleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Yönetmelik* (Karar Sayısı: 30646).
- Resmî Gazete. (2019b). *Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı Yönetmeliği* (Karar Sayısı:30823).
- Resmî Gazete. (2020a). *Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik* (Sayı: 31083).
- Resmî Gazete. (2020b). *Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik* (Sayı: 31349).
- Resmî Gazete. (2021). *Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik* (Sayı:31657).
- Resmî Gazete. (2022a). *Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik* (Sayı: 31760).
- Resmî Gazete. (2022b). *Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik* (31882).
- Resmî Gazete. (2023). *Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği* (32160).
- Sağlam, M.Y. (2003). *Türk infaz sisteminde ceza infaz kurumları*. Ankara Açık Cezaevi.
- Sağlamer, E. (1960). *Eğitimde teftiş ve teknikleri*. Nadir.
- Su, K. (1974). *Türk eğitiminde teftişin yeri ve önemi*. Millî Eğitim.
- Şemsettin Sami. (1985). Teftiş. *Temel Türkçe sözlük* içinde (1. baskı, C. 2, s. 251). Tercüman Gazetesi.
- Taş, H. (2023). Türk eğitim sisteminde denetim alt sisteminin yapılanma sorunsalı ve bir model önerisi. *Eğitim ve İnsanî Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 14(27), 169-196. <https://doi.org/10.58689/eibd.1194319>
- Taymaz, H. (1977). Teftişte iş birliği ve eleştiri. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 10(1), 245-255.
- Taymaz, H. (1982). *Eğitim sisteminde teftiş: Kavramlar, ilkeler ve yöntemler*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Taymaz, H. (1995). Teftişte karşılaşılan sorunlar ve öneriler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Yönetimi Dergisi*, 1(1), 109-112.
- Tekin, C. (2022). *Ceza infaz kurumlarında din eğitimi: Çocuk kapalı ceza infaz kurumları ve çocuk eğitimevleri üzerine bir araştırma* (Tez No. 724100) [Doktora tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Tekin, C., & Sağlam, İ. (2021). Ceza infaz kurumu öğretmenlerinin sorunları üzerine nitel bir araştırma: Bursa ili örneği. *Balıkesir İlahiyat Dergisi*, (14), 403-457. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/baid/issue/67637/1016945>
- Tezcan, M. (2021). *Eğitim sosyolojisi* (22. baskı). Anı.

- Toprakçı, E., & Kadı, A. (2015). Türkiye’deki bakanlıkların eğitim yönetimi ve denetimi alanındaki faaliyetlerinin yasal belgeler eşliğinde analizi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(4), 1-18.
- Turgut, H. (1986). *Cezaevi idaresi*. Adalet Bakanlığı Eğitim Daire Başkanlığı Yarı Açık Cezaevi.
- Uyanık, M. (2007). *Ders teftişinde müfettiş uzmanlaşmasının önemi (Muğla ili örneği)* (Tez No. 209047) [Yüksek lisans tezi, Muğla Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. baskı). Seçkin.
- Yırcı, R. (2010). Avrupa Birliği üyesi bazı ülkelerde eğitim denetimi sistemlerinin analizi ve Türkiye için öneriler. T. Karaköse, K. Yılmaz & Y. Altinkurt (Eds.), *II. Uluslararası Katılımlı Eğitim Denetimi Kongresi* içinde (ss.484-493). Nobel.
- Yürekli, Ö. (2014). *Türkiye’de idari teftiş sistemi*. Bizim Akademi.